

MAGYARORSZÁGI ÉS VAJDASÁGI MAGYAR KÖZÉPISKOLÁSOK TÖRTÉNELEMRŐL ALKOTOTT EPISZTEMOLÓGIAI NÉZETEINEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

T-9

Kósa Maja

Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: történelem; episztemológiai nézetek; etnikai identitás

Az episztemológiai nézetek több évtizedes vizsgálati eredményeit összegző tanulmányában Hofer & Bendixen (2012) a kulturális környezet hatásainak feltérképezését jelöli ki az új kutatási irányok egyikének. Mindezt a tudásnak és a tudás megszerzési folyamatának szociálisan megkonstruált jellegével indokolják. Epstein (2009, as cited in Segall, Trofanenko & Schmitt, 2018) szerint a diákok identitása és kulturális környezete alapvetően meghatározza a történelemszemléletüket és történelmi gondolkodásukat. Kutatásunk célja a többségi és kisebbségi magyar közösségekben élő középiskolás diákok történelemről alkotott episztemológiai nézeteinek összehasonlítása. Peck (2018) azon megállapítására alapozva, hogy a diákok identitásával és történelmi megértésével kapcsolatos kutatásokban el kell kerülni az általánosításokat, és az eredményeket a saját kontextusukban kell értelmezni, hipotéziseket nem fogalmaztunk meg. A kérdőíves vizsgálatban 510 magyarországi ($M_{\text{életkor}}=17,58$, $SD=0,82$; $N_{\text{lány}}=326$) és 233 vajdasági ($M_{\text{életkor}}=17,39$, $SD=0,66$; $N_{\text{lány}}=145$) magyar 11. és 12. évfolyamos gimnazista vett részt. Az adaptált papíralapú mérőeszköz (Stoel et al., 2017) 26 zárt, absztrakt állítást hatfokú Likert-skálán kellett értékelni. Három alszála mentén hasonlítottuk össze a diákok episztemológiai nézeteit: (1) történelmi módszertan (stratégiai vagy kritikai gondolkodás): árnyalt nézetek; (2) történelmi módszertan: naiv nézetek; és (3) történelmi tudás: objektív nézetek. A kérdőív megbízhatóságát jelző Cronbach- α értéke a magyarországi mintán 0,64, míg a vajdaságin 0,73. A varianciaanalízis kimutatta, hogy a történelmi módszertani tudásra vonatkozó árnyalt nézetek tekintetében nincs szignifikáns különbség a magyarországi és a vajdasági tanulók között. Ugyanakkor mind a történelmi módszertanra vonatkozó naiv nézeteket ($F=21,57$, $p<0,001$), mind a történelmi tudás természetére vonatkozó objektív nézeteket ($F=18,41$, $p<0,001$) szignifikánsan pozitívabban értékelték a vajdasági gimnazisták. Az eredmények alapján elmondható, hogy a megkérdezett magyarországi és vajdasági diákok kritikai gondolkodása hasonló. Ugyanakkor ezzel párhuzamosan a kisebbségben élő diákok hajlamosak elfogadni olyan naiv nézeteket a történelemről és a történelmi megismerésről, amelyek elvileg ellentétben állnak a kritikai gondolkodásukkal. Mindez összefüggésben állhat azzal a fajta „túlélési ösztönrel” (*survival instinct*, Peck, 2018), amely szerint a kisebbséghez tartozó diákok nem kérdőjelezik meg a különböző történelmi narratívákat, hanem megpróbálják összeegyeztetni azokat (pl. Porat, 2004). A kutatás relevanciáját egyrészt az egyedi kutatási környezet adja. Másrészt a vajdasági magyar diákok egy része magyarországi felsőoktatási intézményben folytatja tanulmányait, a kutatás pedig rávilágít arra, hogy a közös nyelvi és kulturális jellemzők mellett fontos a kisebbségi csoport sajátos jellemzőinek tudatosítása is.